

Jolanta Gwoździk

Sztuka książki w relacjach słowa, obrazu i formy

Studia Artystyczne nr 2, 42-45

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jolanta Gwioździk
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Sztuka książki w relacjach słowa, obrazu i formy

W swoich dziejach książka, niezależnie od materiału piśmienniczego, sposobu utrwalenia i powielenia zapisu czy jego struktury, powstawała i funkcjonowała na styku kultury wizualnej i werbalnej, jako graficznie utrwalony wyraz myśli ludzkiej. Konsekwencją tradycji oraz współczesnych możliwości technologicznych staje się wielopoziomowość pojęcia, sensu książki. Odnoszą się one od obszaru znaczeń zawartych w tekście (książka jako nośnik treści), przez jej ujęcie i układ (forma typograficzna), po indywidualne kreacje, w których „materia” książki staje się tworzywem, pretekstem do powstawania nowych form (i nowych znaczeń), jak instalacje czy sztuka użytkowa.

Za szczególną cechę książki artystycznej uznaje się elastyczność w wykorzystaniu zarówno materiału, jak i znaków graficznych, wpływającą na tworzenie takich form, jak: książki-przedmioty, książki-objekty czy książki-dzieła plastyczne¹. Wynika stąd trudność jednoznacznego definiowania zasadniczych dla sztuki książki pojęć. Odzwierciedla to typologia książki artystycznej, zaproponowana przez Clive'a Phillpota, obejmująca takie terminy, jak m.in. *bookart*, *bookobject*, *bookwork*, *e-artist's book*, *fine book*, *illustrated book*, *altered book*². Do książek artystycznych można zaliczyć książki tradycyjne (*just books*), książki-dzieła (*bookworks*), czyli prace artystyczne w formie książki, tworzone na styku sztuki i literatury, oraz objekty książkowe (*book objects*), które mniej lub bardziej formalnie nawiązują do idei „książki”, w zależności od sposobu wykonania (np. kodeks lub instalacja) bądź tego czy w ogóle zawierają tekst, czy są jedynie wizualne³.

Ostateczny kształt każdego dzieła jest zatem wynikiem indywidualnego wyboru artysty, jego twórczej intencji⁴. Realizowana jest ona w obszarze znaczeń tradycyjnych, czyli niesionych przez tekst, ujmowany w określoną formę typograficzną (szatę graficzną) bądź pozostaje indywidualnym (unikatowym lub limitowanym) dziełem sztuki, wykorzystującym odniesienia do sensu i formy książki. Eksperymentowanie z treścią i strukturą już istniejących dzieł często umożliwia widzom interaktywne doświadczenie i kameralny kontakt ze sztuką, także poza galeriami.

Relacje między obrazem a tekstem, między grafiką a formą materialną oraz możliwościami odczytywania

w różnych kontekstach tekstu lub obrazu skłaniają do przededefiniowania pojęcia współczesnej książki, traktowanej obecnie zarówno jako nośnik pamięci, jak i środek artystycznego wyrazu. Książka wówczas przestaje być „opakowaniem” dla warstwy werbalnej, lecz staje się równoprawną formą sztuki wizualnej. Takie ujęcie książki – jako pełnego, kompleksowego pomysłu artystycznego⁵, z akcentowaniem związku słowa z wizualnym jego obrazem⁶ – wymaga potraktowania obrazu i tekstu jako integralnej, artystycznej całości. Te możliwości podejścia do zagadnienia książki, bez względu na jej formę (tradycyjną lub samą ideę kodeksu jako punktu wyjścia autorskiej kreacji) czy wykorzystywaną technologię, pokazała m.in. wystawa z 2008 roku w Muzeum Wiktorii i Alberta, zatytułowana *Blood on Paper: the Art of the Book*⁷. Okazuje się, że artysta (specjalizujący się w różnych dziedzinach, takich jak grafika, malarstwo, fotografia) może zarówno zapewnić odpowiednie miejsce ilustracji w dziele, we współpracy z wydawcą, jak i przekształcić „ideę” książki w rzeźbę czy instalację wymagającą od odbiorcy zauważenia i odszyfrowania dosłownych oraz symbolicznych odniesień.

W najbardziej tradycyjnym ujęciu w książce w spójny sposób pięknej formie ma odpowiadać piękna treść⁸. Elementy realizacji artystycznej dzieła są wynikiem świadome i kompetentnie podejmowanych decyzji, mają „zdolność do wyrażania zasadniczych tendencji dzieła i sugerowania określonej interpretacji”⁹. Artysta, ilustrator, typograf czy wydawca, który zajmuje się tworzeniem książki artystycznej, musi pamiętać, że jego zadaniem jest ujęcie tekstu dzieła w formę odzwierciedlającą treść. Książka artystyczna bowiem „winna być dziełem indywidualnym i harmonijnym, winna być dziełem sztuki, w którym piękna forma odpowiada pięknej treści”¹⁰.

Projekt Marka Gajewskiego *457 dni i nocy* jest artystyczną interpretacją tekstów Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Jego wiersze zostały umieszczone w nietypowej skrzyneczce, do której przymocowano dwa kawałki pękniętej cegły. Wewnątrz książki natomiast znalazły się trzy cegły, z których dwie owinięto w zadrukowany wierszami papier, a trzecią na kształt krzyża opleciono czarną linką. Odpowiedni dobór kroju fontów i zdobnicstwa sprawiły, że powstało dzieło niezwykle i niebanalne. Podobny efekt estetyczny, powiązanie sztuki wizualnej ze sztuką, słowa zakłada *liberatura*. Poszukuje się w niej najodpowiedniejszej formy książki, oddającej treść utworu literackiego, a więc jemu podporządkowanej. *LiBeratura* ma oddziaływać na odbiorcę nie tylko przez tekst, lecz także dzięki odpowiedniemu jego umiejscowieniu lub formie wydania książki. Wszystkie elementy: treść, font, liczba stron, forma (np. kodeks), współtworzą

ten przekaz. Autor jest twórcą treści, ale także formy zewnętrznej książki: przemyślanej i odpowiednio dobrej. Wówczas każdy znak czy obraz jest nieprzypadkowy i ma skłaniać czytelnika do refleksji, a zarazem zachwycać swą estetyką i wywoływać określone emocje¹¹. Ilustruje to praca Katarzyny Bazarnik i Zenona Fajfera (*O)patrzenie*, która zaskakuje już w momencie pierwszego spojrzenia: ma oderwany róg okładki. Dzięki temu każde z dwu tysięcy wydań jest niepowtarzalne, gdyż każdy róg jest oderwany inaczej. (*O)patrzenie* zatem to nie tylko samo „patrzenie”: książkę należałoby indywidualnie „opatrzyć”, przyklejając urwany fragment.

Wspieranie działalności edytorskiej związanej z książką artystyczną oraz podejmowanie inicjatyw odnoszących się do idei „korespondencji sztuk”¹² jest misją m.in. Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi. Ta idea nawiązuje do koncepcji *personalized books*. Jej pomysłodawcą i wytwórcą był John Hefty, który w 1980 roku w Lewisburg, w Pensylwanii, założył firmę Create-A-Book, zajmującą się publikowaniem książek na zamówienie¹³. Fenomen książki personalizowanej nie ogranicza się wyłącznie do indywidualizowanej treści, równie godna uwagi jest jej forma materialna. Wówczas projektowanie szaty graficznej jest procesem stanowiącym wizualny komentarz do tego, co przedstawia tekst książki¹⁴.

Szczegółnej aktywności od widzów wymagają książki-objekty, powstałe z połączenia utworów poetyckich i obrazów, wzajemnie się przenikających. W tych swoistych mozaikach „pojawiają się rysunki, odbitki graficzne, notatki, słowa, przedstawienia pochodzące z różnych obszarów rzeczywistości”¹⁵, a autor w ten sposób bada sposoby materialnego istnienia i funkcjonowania pisma, proponując widzowi naoczne rozkodowywanie znaków, mobilne doświadczanie tekstu. W ten sposób można postrzegać książkę, poczynawszy od „przestrzeni pisanej” (określenie Davida J. Boltera)¹⁶, gdy staje się miejscem połączeń i wzajemnych relacji z innymi książkami i innymi dziełami sztuki, aż do dzieł sztuki w formie książkowej, gdy artysta swobodnie dobiera materiały i metody, za pomocą których buduje swe dzieło. Konkretny, istniejący przedmiot, jakim jest książka, zostaje „wyjęty” z rzeczywistości, pozbawiony swej zasadniczej funkcji, zyskując nową tożsamość, niejednokrotnie daleką od pierwotnej roli (podobnie jak w sztuce konceptualnej). Wówczas dominuje jej fizyczna strona, materiał, z którego książka powstała, a nie książka jako medium lektury. Choć w sposób oczywisty książka (lub jej substytut) jest obiektem przeznaczonym do czytania, w tym przypadku jednak zostaje ona niejako odseparowana, „odcięta” od tekstu: zamienia się jedynie w obiekt, funkcjonalną rzeźbę: samodzielnie lub będącą

elementem instalacji¹⁷. Ta wielopoziomowość sensu i znaczeń jest widoczna zarówno w monumentalnych instalacjach, sztuce użytkowej, jak i w nowatorskim potraktowaniu formy książki. Swoistym obrazem metafory współczesnej kultury jest *Książkowa Wieża Babel*. Instalacja powstała w 2011 roku w Buenos Aires w nawiązaniu do ogłoszenia miasta przez UNESCO Światową Stolicą Książki. Przy tworzeniu wysokiej na ok. 25 m wieży wykorzystano 30 tys. różnorodnych książek: darów miejscowej społeczności, księgarzy, bibliotekarzy i ambasad. Dodatkową atrakcją projektu stanowiła możliwość wejścia na szczyt konstrukcji i odsłuchania słowa „książka” w kilkudziesięciu wersjach językowych¹⁸. Instalacja symbolizowała jednoczącą rolę książki w zróżnicowanym kulturowo świecie – oprócz japońskich książek dla dzieci tworzyły ją m.in. powieści przygodowe z Patagonii czy baskijskie tłumaczenia argentyńskich klasyków. Autorką instalacji była argentyńska artystka, współpracownica Andy’ego Warhola – Marta Minujín. Po zakończeniu ekspozycji każdy ze zwiedzających mógł zabrać ze sobą jedną książkę, reszta zaś miała utworzyć archiwum nazwane Biblioteka Babel (nazwa pochodząca od tytułu opowiadania Jorge Luisa Borgesa)¹⁹. Książkę jako tworzywo architektoniczne wykorzystuje również hiszpańska artystka Alicia Martín. W ramach projektu „Biografías” tworzy instalacje przypominające fontanny, wytryskujące z okien budynków na ulice²⁰. Monumentalne kreacje zostały do tej pory zrealizowane w trzech miastach – Madrycie, Kordobie i Linzu²¹.

Okazuje się, że książka, dzięki swemu niezwykle praktycznemu kształtowi, przypominającemu cegłę, może stanowić idealny wręcz materiał budowlany i nadaje się do układania w stopy. Dodatkowo stopy te można przycinać oraz łączyć za pomocą spoiw. Konstrukcje może ograniczać tylko wyobraźnia: budowane są z nich pomieszczenia, same ściany lub nawet domy. W architekturze wewnątrz książka przybiera formę np. regału, lady bibliotecznej, stołu czy krzesła. Do okazjonalnych elementów wystroju należą wykonane z książek bożonarodzeniowa choinka lub haloweenowa dynia. Pojedyncza książka lub kilka jej egzemplarzy również może służyć jako materiał rzeźbiarski i malarski, stanowić obiekt sztuki. Inspiracją dla artystów było zjawisko, jakiego doświadczamy, oddając się lekturze – możliwość ucieczki do innego świata, jaką dają nam książki²². Wielu współczesnych artystów właśnie w książce „wykuwa” swoje dzieła, niekiedy z chirurgiczną wręcz precyzją i niezwykłą dbałością o szczegóły tworzą oni na jej kartach zupełnie nowe światy. Taki typ twórczości reprezentuje m.in. amerykański artysta Brian Dettmer, który przekształca stare powieści i gazety w zupełnie nowe obiekty.

Jego sztuka jest nawet określana jako „wielkie literackie budowanie od nowa, bo na początku było przecież słowo”²³. W podobny sposób obchodzi się z książką Kanadyjczyk Guy Laramée. W ramach dwóch projektów (*Biblios* oraz *Great Wall*) rzeźbi w starych encyklopediach i słownikach, przetwarzając je w niesamowite krajobrazy. Jak twierdzi sam artysta, jego prace obrazują upadek naszej kultury i cywilizacji²⁴. Z kolei książki telefoniczne, zawierające całe rzędy nazwisk, posłużyły Alexowi Querlowi za materiał rzeźbiarski. Artysta przekształca przedmioty użytkowe, jakimi są książki telefoniczne, w dzieła sztuki – nadaje im twarze. Odrębny typ rzeźby prezentuje Amerykanin Nick Georgiou, który – jak sam twierdzi – inspirowany jest śmiercią drukowanego świata. Używając starych książek oraz lokalnych gazet (które według niego są artefaktami XXI wieku), tworzy niesamowite postaci, zarówno ludzkie, jak i zwierzęce²⁵. Ze starych książek można również konstruować bajkowe drzewa-kwiaty, czego przykładem jest twórczość Jonathana Callana²⁶ czy Jacqueline Rush Lee, która przekształca je przez zszywanie, wyginanie czy tuszowanie²⁷.

Książka może być również traktowana jako swoista partytura, służąca do wykonywania akustycznych pokazów – performance’ów łączących sferę wizualną z audialną. Cykl takich książek akustycznych (*Acoustic books*), prezentowanych na pokazach/koncertach, zaproponowała Joanna Adamczewska, podobnie Joanna Hoffmann zaproponowała książkę z zapisem dźwiękowym – *Music for inert repetitions*. Różnorodność i unikatowość książki artystycznej, zatarcie granicy między książką a obiektem, obrazem, rzeźbą czy aranżacją przestrzenną, ukazuje cykl wystaw *Książka i co dalej* poznańskiej Galerii AT²⁸. Przedstawiane tam prace wchodzą z odbiorcami w swoiste, wzajemnie się dopełniające relacje lingwistyczne, wizualne, a nawet dźwiękowe. Wiele ze współczesnych „realizacji” książek wymaga odmiennego sposobu ich czytania, dotykania, pisania, oglądania, a nawet intelektualnej gry z twórcami. Niektóre książki same kartkują strony, inne to cykl obrazów, kolaży lub przedmiotów; w liberaturze nie są one „neutralnym pojemnikiem dla tekstu”, lecz stanowią integralną część dzieła, a niekiedy tworzą „Państwo o ustroju hipertekstowym. W nieustannej budowie. W niekończącej się przebudowie. Książka zaczynająca się w środku i rozchodząca na wszystkie strony. Wolna książka dla wolnych czytelników. Kraj, w którym pobyt prawie nic nie kosztuje, ledwie tyle co stracony czas na czytanie”²⁹.

Niektórzy twierdzą, że życie książek, zwłaszcza tradycyjnych, przemija. Wydaje się jednak, że książka wciąż jest integralną, istotną częścią współczesnej

kultury, stanowi nieustającą inspirację nie tylko dla naukowców, lecz także dla artystów. Książka przestaje być tylko uwarunkowanym historycznie „nośnikiem treści”, lecz staje się elementem twórczego doświadczenia – materiałem, który można przekształcać, nadawać mu nowe sensy i znaczenia³⁰, eksperymentować z przestrzenią zapisu tekstu, obrazu, a nawet dźwięku. Współczesna sztuka książki sytuuje się zatem w sferze relacji zastosowanych środków wyrazu, sposobu i kontekstu ich wykorzystania oraz idei przekazu.

¹ W. KACZOROWSKI: *Ilustracja (poza)książkowa*. W: *Współczesna polska sztuka książki*. Warszawa 2000, s. 18–19; A. OLSZEWSKA: *Książka konwencjonalna i książka artystyczna*. „Plastyka i Wychowanie” 1999, nr 5, s. 44, 48.

² D. CHAPPELL: *Typologising the artist's book*. http://www.arts.ucsb.edu/faculty/reese/artist%20books/chappell_typologising.pdf (data dostępu: 15.12.2013). Por. IDEM: *The artist's book: its history, definition and typology: a critical deconstruction*. Glasgow 2002. Dłatego do książek artystycznych zaliczyć można magazyny, antologie, pisma, poezję wizualną, albumy, reprodukcje, prace graficzne, książki ilustrowane, a także sztukę maili. Zob. <http://impossibleobjects.wordpress.com/2009/12/24/a-discussion-of-artistauthor-contemporary-artists-books/> (data dostępu: 15.12.2013).

³ Na ten temat zob. P. RYPSON: *Książka artystyczna: mit i przedmiot*. http://www.bu.uz.zgora.pl/bu/pl/o_spotkania_rypson.htm (data dostępu: 15.12.2013).

⁴ *Definition of the Artist's Book; What is a Book; BSO's (Book Shaped Objects); Art vs. Craft*. <http://www.philibl.com/whatisabook.shtml> (data dostępu: 15.12.2013). Nieuchwytność definicji książki artystycznej, brak analogii formalnych czy ideowych jest traktowana jako nie tylko jej specyficzna cecha, lecz także, paradoksalnie, jako siła. Zob. R. JAKUBOWICZ: *Sztuka książki. Odstona trzecia*. <http://galeria-at.siteor.pl/jakubowicz-tekst> (data dostępu: 15.10.2014).

⁵ Jak w programach *The Whole Book Approach*, zob. http://www.carle-museum.org/downloads/Whole_Book_Approach.pdf (data dostępu: 15.12.2013).

⁶ Strategia wizualnego myślenia (*Visual Thinking Strategies*) w ten sposób definiuje pojęcie książki. Zob. <http://www.vtshome.org/what-is-vts/about-us/mission-philosophy> (data dostępu: 15.12.2013). R. AGOLIA: *Visual thinking strategies at the Eric Carle Museum*. <http://www.ala.org/aasl/aaslpubsandjournals/knowledgequest/kqwebarchives/v36/363/363agolia> (data dostępu: 15.12.2013).

⁷ Strona wystawy zob. <http://www.vam.ac.uk/content/articles/a/Art-of-the-Book/> (data dostępu: 15.12.2013).

⁸ M. ARCT: *Piękno w książce*. Warszawa 1926, s. 14–15; P. SMOLIK: *O książce pięknej*. Warszawa 1926, s. 11; E. SKIERKOWSKA: *Wyspiański. Artysta książki*. Wrocław 1960, s. 5.

⁹ K. GŁOMBIOWSKI: *Teoria i metodologia nauki o książce*. Gdańsk 1985, s. 69.

¹⁰ P. SMOLIK: *O książce pięknej...*, s. 11; J. WIERCIŃSKA: *Sztuka i książki*. Warszawa 1986, s. 33.

¹¹ K. BAZARNIK: *Krótkie wprowadzenie do liberatury*. „Er(r)go” 2003, nr 2 (7), s. 123–137; K. BAZARNIK, Z. FAJFER: *Co to jest liberatura?* Kraków 2008.

¹² <http://www.book.art.pl/cele/cele.htm> (data dostępu: 15.12.2013).

¹³ Zob. <http://www.createabook.com/about> (data dostępu: 14.03.2013).

¹⁴ I. NOBLE, R. BESTLEY: *Experimental layout*. Rotovision 2001, s. 8, 10.

¹⁵ A. BARTCZAK: *Wolę obraz tego niż to*. [Łódź 2003]. http://www.culture.pl/kalendarz-pelna-tresc/-/eo_event_asset_publisher/L6vx/content/andrzej-bartczak-wole-obraz-tego-niz-to (data dostępu: 15.12.2013).

¹⁶ Cyt. za: P. RYPSON: *Sztuka książki*. http://free.art.pl/wilmanski/teksty/17_pl.htm (data dostępu: 15.12.2013).

- ¹⁷ G. STEWARD: *Bookwaork. Medium to object to concept to art.* Chicago–London 2011.
- ¹⁸ Światowa Stolica Książki: <http://pulowerek.pl/2011/08/swiatowa-stolica-ksiazki/> (data dostępu: 15.12.2013).
- ¹⁹ *Marta Minujin Builds a Spiraling Tower Made from Thousands of Books in Buenos Aires.* http://www.artdaily.com/index.asp?int_sec=2&int_new=47394 (data dostępu: 15.12.2013).
- ²⁰ *Fontanny książek Alicii Martín.* <http://booklips.pl/galeria/fontanny-ksiazek-alicii-martin/> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²¹ Alicia Martín: <http://www.galica.it/ing/artista.asp?id=33#> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²² *The House Of Books Has No Windows.* http://www.cardiffmiller.com/artworks/inst/house_of_books.html# (data dostępu: 15.12.2013).
- ²³ *Było sobie słowo.* <http://artlitteria.pl/2011/05/15/bylo-sobie-slowo/> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²⁴ *Książkowe rzeźby Guy'a Laramée.* <http://booklips.pl/galeria/ksiazkowe-rzezby-guya-laramee/> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²⁵ N. Georgiou: <http://myhumancomputer.blogspot.com/> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²⁶ *Drzewa z książek.* <http://artlitteria.pl/tag/jonathan-callan/> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²⁷ Jacqueline Rush Lee: <http://www.jacquelinrushlee.com/index.html> (data dostępu: 15.12.2013).
- ²⁸ R. JAKUBOWICZ: *Sztuka książki. Odłona trzecia...*
- ²⁹ R. NOWAKOWSKI: *Liberlandia.* <http://www.liberatorium.com/start.html> (data dostępu: 15.12.2013).
- ³⁰ Wystawa *Polska książka artystyczna z przełomu XX i XXI wieku*, 21 października–19 listopada 2011, Galeria Musashino University of Art. Zob.: http://www.culture.pl/kalendarz-pelna-tresc/-/eo_event_asset_publisher/L6vx/content/polska-ksiazka-artystyczna-w-tokio; http://kolekcja.bookart.pl/strony/misja_kolekcji (data dostępu: 15.12.2013).

Jolanta Gwioździk

Book Art in the Word, Picture and Form Relations

Summary

The book conveys meanings and thoughts of its author. Various visual arts and technological advances met which contributed to the evolution of the book. Books carry meanings and typographic forms, also each book presents a unique perspective where matter changes into material. The author discusses several types of books among which there is an artistic book, a personalized book, and a book as an object. Books are parts of culture of particular civilizations, and they are somewhere between literature, written record and visual arts.

Keywords: history of book evolution, book characteristics, artistic book, personalized book, books as objects

Jolanta Gwioździk

Knižní umění ve vztahu slova, obrazu a formy

Shrnutí

Kniha je odkazem významů, myšlenkových obsahů jejich autora. Kniha vznikala evolucí, spojením vizuální kultury a různých technologických možností. Je nositelkou obsahu, typografickou formou, představuje individuální pojetí, v němž se materie stává tvůrčí hmotou. Autorka se věnuje několika typům knih: umělecká kniha, personalizovaná kniha, kniha-objekt. Kniha je součástí kultury dané civilizace a je situována na pomezí literatury, psaného slova a vizuálního umění.

Klíčová slova: historie vývoje knihy, vlastnosti knihy, umělecká kniha, personalizovaná kniha, knihy objekty